

KONGELIG RESOLUSJON

Klima- og miljødepartementet
Statsråd: Andreas Bjelland Eriksen

Ref.nr.:
Saksnr.: 23/2281
Dato: 25. april 2025

Fastsettelse av forskrift om vern av Trettenstryka biotopvernområde

1. Innledning

Klima- og miljødepartementet foreslår å fastsette ny forskrift om vern av Trettenstryka biotopvernområde. Det er bare Kongen i statsråd som kan fastsette slike forskrifter, jf. naturmangfoldloven § 34.

Tretten bru kollapset 15. august 2022. Broen krysset Gudbrandsdalslågen (Lågen) og Trettenstryka fuglefredningsområde, og var en del av fylkesvei 254 mellom Tretten i Øyer kommune og Segalstad bru i Gausdal kommune. Innlandet fylkeskommune eier og drifter veien. Det skal gjenoppbygges en ny, permanent bro gjennom Trettenstryka. Det er behov for nytt rettslig grunnlag for å gi tillatelse til bygging av en ny, permanent bro og fjerning av den eksisterende midlertidige broen som ble oppført etter brokollapsen i 2022.

Forskriften erstatter gjeldende forskrift 12. oktober 1990 nr. 837 om fredning av Trettenstryka fuglefredningsområde. Forslaget innebærer at området får en verneforskrift som er oppdatert til dagens tilsvarende verneform etter naturmangfoldloven – biotopvernområde.

2. Forslag

2.1. Generelt om forslaget

Departementet tilrår vern av Trettenstryka biotopvernområde i Øyer kommune, Innlandet. Området dekker et totalareal på 930 dekar, der ca. 38 dekar er landareal. Den gjeldende verneforskriften dekker 920 dekar, med 38 dekar landareal. Endringen i vernet areal i ny verneforskrift skyldes i hovedsak oppdatert kartgrunnlag og mer presis arealberegning. Se kap. 4.1 om en mindre justering i gjeldende vernegrense.

I den gjeldende forskriften har verneformålet generelle formuleringer om ivaretagelse av fuglelivet, særlig av hensyn til overvintrende fossefall og annen vannfugl. Ny formålsbestemmelse lister konkret og uttømmende opp arter med viktige økologiske funksjonsområder innenfor området. I tillegg til fuglearter er nå også nærmere angitte arter av fisk, planter og sopp med i verneformålet. Den nye formålsbestemmelsen lyder:

«Formålet med forskriften er å bevare et økologisk funksjonsområde av særskilt betydning som

- a. viktig overvintrings- og oppholdsområde for fossefall, sangsvane, knoppsvane, kvinand, laksand, stokkand og strandsnipe*
- b. viktig gyte- og oppvekstområde for storørretstammen i Mjøsa og for harr*
- c. viktig leveområde for svartgubbe, rosenkjuke, knerot, doggpil og firling.*

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.»

Departementet foreslår i tillegg til hjemler om fjerning og oppføring av ny bro, også hjemmel for å kunne tillate midlertidig anleggsarbeid innenfor vernegrensen i forbindelse med nødvendig vedlikehold og oppgradering av E6. Verneforskriften er tilpasset nyere forskriftsmaler og inneholder noen nye, generelle bestemmelser. Restriksjonsnivået vil i hovedsak likevel være det samme som i det gjeldende fuglefredningsområdet.

2.2.Hjemmelsgrunnlag

Forskriften fastsettes med hjemmel i naturmangfoldloven (nml.) § 34 og § 38. Nml. § 34 har generelle regler om hva en verneforskrift kan og skal inneholder bestemmelser om, inkludert at visse tiltak ikke må utføres uten at søknad på forhånd er sendt forvaltningsmyndigheten og denne deretter har gitt tillatelse. Nml. § 38 avløser forskjellige tidligere hjemler for vern eller fredning, særlig naturvernloven § 1970 § 9 (vesentlig fuglefredningsområde). Trettenstryka fuglefredningsområde var opprettet i medhold av naturvernloven § 14 andre ledd og § 9, jf. § 10 og §§ 21, 22 og 23. Ved oppheving av naturvernloven 1970 i 2009, ble slike eldre vernevedtak videreført, jf. naturmangfoldloven § 77.

Vernekategorien biotopvernområde etter § 38 kan benyttes til å verne «et område som har eller kan få særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter». Det kan i et biotopvernområde «fastsettes forbud mot virksomhet og ferdsel som kan påvirke eller forstyrre arten eller dens livsbetingelser». Av forarbeidene til bestemmelsen følger det at den økologiske funksjonen må gjelde en eller flere nærmere bestemte arter. Det vil si at det må være kjent hvilken art eller hvilke arter området skal bidra til å opprettholde. Gjelder vernet ukjente arter eller plante- eller dyresamfunn, må hjemmelen for naturreservat i § 37 brukes. Også områder som er sterkt preget av inngrep, kan vernes som biotopvernområde. Er den økologiske funksjonen i behold til tross for inngrepene, kan vernet sikre mot ytterligere påvirkninger.

Departementet viser til vurderingen i kapittel 2.4 og 2.5 om verneverdier, påvirkningsfaktorer, samt til hvilke kjente arter hvis økologiske funksjonsområde vernet skal ivareta i forskriften § 1. Selv om det både er eksisterende og planlagt et nytt betydelig inngrep i verneområdet, vil området kunne opprettholde viktige økologisk funksjon for nevnte arter. Etter departementets vurdering oppfyller forslaget derfor vilkårene i nml. § 38 for vern av biotopvernområde. Se også kap. 6 om hjemmel for fastsetting av bestemmelse om forvaltningsmyndighet.

2.3. Begrunnelse for forslaget

Forslaget vil gi grunnlag for fortsatt ivaretaking av viktige verneverdier samtidig som vern ikke er til hinder for gjenoppbygging av ny permanent bro på Tretten. I tillegg vil ny forskrift være modernisert og oppdatert i tråd med naturmangfoldloven og nyere forskriftsmaler.

Forslaget vil også bidra til å nå de nasjonale målene og andre mål for naturmangfold som Stortinget sluttet seg til gjennom bl.a. behandlingen av Meld. St. 35 (2024-2025) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur - Norsk handlingsplan for naturmangfold*. De nasjonale miljømålene for naturmangfold er:

1. Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester
2. Ingen arter og naturtyper skal utryddes, utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres og
3. Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner.

Ved at verneforskriften i verneformålet nå angir konkret ytterligere arter hvis økologiske funksjonsområde skal ivaretas, forventes forskriften å særlig bidra til at nasjonalt mål 2 nås.

Verneområdet bidrar til bevaringsmålene i naturmangfoldloven § 33, blant annet bokstavene a (variasjonsbredden av naturtyper og landskap), b (arter og genetisk mangfold), c (truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter).

Departementet viser også til FNs bærekraftsmål 15, spesielt de delmålene som omhandler

- beskyttelse, gjenoppretting og bærekraftig bruk av økosystemene
- å redusere ødeleggelsen av habitater
- å stanse tap av biologisk mangfold

2.4. Verneverdier

2.4.1. Fugl

Trettenstryka har nasjonal verneverdi for fugl, og ble i verneplan for våtmark vurdert å være i kategorien «prioritet 1». Trettenstryka er et fast tellepunkt for ornitologene i området, og en rekke rødlistearter av fugl er registrert i Artskart. Det er imidlertid områdets funksjon for mer vanlige arter som er det viktigste grunnlaget for vernet. Fossekall er eneste art nevnt i verneformålet i dagens verneforskrift, men også sangsvane, knoppsvane og andefugler som stokkand, kvinand og laksand, overvintrer her. Området har en viss betydning som rasteplass for vannfugl i fugletrekket over Østlandets indre trekkroute. Området er også oppholdsområde og til en viss grad hekkeområde for strandsnipe.

Overvintrende andefugler benytter i stor grad de roligste elvepartiene, som ligger i nordre og søndre del av fredningsområdet. Utosområdet av Losnavatnet med god næringstilgang, er spesielt viktig. Fossekallen har sin største tetthet i elvestrykene, spesielt fra utosen av Losnavatnet (der elvestrykene begynner) og ned til eksisterende bro (ca. 700 m). Likeså er

Lybekkstrømmen sør for eksisterende bro et viktig vintertilholdssted for arten. Undersøkelser har vist at dette antagelig er Norges og Nordens beste overvintringslokalitet for fossefall. Fossefalltellingene i øvrige deler av Gudbrandsdalslågen viser at Trettenstrykene har en stor andel av vinterbestanden i vassdraget; mellom 10 - 55%, med et gjennomsnitt på 29%.

2.4.2. Fisk

Trettenstryka er for fisk en spesielt viktig del av økosystemet i Lågen. Storørret er en økologisk form av ørret med et habitatskifte fra elv til innsjø. Mjøsa med Gudbrandsdalslågen er ett av landets viktigste storørretvassdrag (jf. Forslag til strategi for bevaring og utvikling av bestandene av storørret. Miljødirektoratet rapp M-1786/2020). Det er kartlagt flere svært viktige gyte- og oppvekstområder for storørret innenfor vernegrensa

Lengst sør i verneområdet er det kartlagt gyteområde for harr. Selv om det trolig finnes flere gyteområder for harr i nærheten av andre strykpartier i Lågen, er gyteområdet innenfor vernegrensa et av de få som er kartfestet. Harr er en art i tilbakegang både her og i flere andre vassdrag i Norge.

Fiskeartene bruker større arealer i elven. Strykpartier slik som i Trettenstryka er generelt en svært begrenset habitattype i Lågen fra Harpefoss til Mjøsa og viktig for flere arter av fisk. Lågens hovedløp er en vandringsvei for fisk, og flere arter benytter derfor evjer og flommarksområder som gyte- og oppvekstområder, mens større individer bruker de dypere områdene.

2.4.3. Vegetasjon

Vernegrensa går langs elvekanten, og kantsoner med kratt og trær er dermed holdt utenom verneområdet. Unntaket er de to skogbevokste øyene lengst i sør i området, og to partier med kantvegetasjon utenfor Tine-meieriet på vestsiden av elven, og lengst inn i viken nedstrøms renseanlegget på østsiden.

Svartgubbe, rosenkjuke og knerot vokser på Hovdøya lengst sør i området. Øya er ca. 40 dekar stor og er bevokst med granskog. De nevnte artene er rødlistet, og knyttet til gammel skog. Soppen svartgubbe (sterkt truet) vokser i den flompåvirkede delen av skogen. Soppen rosenkjuke (nær truet) lever på liggende død ved av gran, og orkideen knerot (nær truet) vokser i gammel urørt, moserik skogbunn.

I nærheten av Hovdøya ved Hovdefossen er det innenfor vernegrensa registrert doggpil (sårbar). Doggpil er en karakterart for flommarksskogen langs Lågen, og vokser lengst ut mot elven i overgangen mellom flompåvirket kantsone og åpen flomfastmark.

Innenfor vernegrensa, nedstrøms renseanlegget ved Sundhaugen finnes partier med åpen flomfastmark. Her er det registrert funn av pusleplanten firling (sårbar).

2.5. Planstatus, påvirkningsfaktorer og inngrep

De aktuelle områdene er i kommuneplanens arealdel avsatt til Landbruk-, natur- og friluftsmål samt reindrift (LNFR). Det er flere bestemmelser i planen om bevaring av naturmiljø, områder med fare for skred og flom og høyspenningsanlegg for de to store høyspentlinjene.

Trettenstryka ligger tettstednært og omkranses av E6, fylkesvei, lokalvei, jernbane, Tretten sentrum, jordbruksareal og bedrifter rett ved broen. Den eksisterende, midlertidige broen krysser gjennom verneområdet, og vil bli tatt bort etter oppføring av ny bro. Infrastrukturutbygging, tettliggende næringsareal og flomforebyggende tiltak er de viktigste påvirkningsfaktorene. Både ny bro og eventuell oppgradering av E6 kan påvirke verneverdiene.

Bestemmelsene i den gjeldende verneforskriften innebærer at det i utgangspunktet er forbudt å gjenoppbygge Tretten bru. Statsforvalteren i Innlandet ga 30. oktober 2022 Innlandet fylkeskommune dispensasjon til å etablere midlertidig bro over Lågen på Tretten innenfor fuglefredningsområdet. Tillatelsen ble gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48, første ledd andre alternativ – at sikkerhetshensyn gjorde en midlertidig bro nødvendig. De samme hensyn gjør seg ikke gjeldende for en permanent bro. Ved bygging av ny, permanent bro samme sted er det derfor behov for et varig rettslig grunnlag for inngrepet. Departementet ga Miljødirektoratet i oppdrag å utrede ny forskrift etter naturmangfoldloven § 38 (biotopvernområde). Forskriften skal inneholde bestemmelser som gir mulighet for gjenoppbygging, drift og vedlikehold av ny permanent bro, samt bestemmelser som gir grunnlag for fortsatt bevaring av viktige verneverdier. Verneverdiene vil bli vurdert gjennom behandlingen av en søknad om tillatelse til ny permanent bro, men også etter sektorregelverket som forurensningsloven, vannressursloven og plan- og bygningsloven, jf. naturmangfoldloven § 7.

Bygging av ny, permanent bro på Tretten i verneområdet vil medføre konsekvenser for naturverdiene. Konsekvensene vil kunne ligne på de som er beskrevet i søknad og dispensasjonsbehandling når man ryddet Tretten bru og bygget midlertidig bro. Generelt må en i anleggsfasen forvente påvirkning på elvebunn. Gyteområder for storørret kan slammes til slik at årskull med rogn går tapt, og fossekallens matfat i form av vanninsekter og andre bunndyr kan påvirkes. Fossekallens sitteplasser kan også påvirkes i anleggsfasen. Fugletellinger vinteren 2022-2023 viste at fossekallen ble aller mest påvirket av endrede strøm- og isforhold oppstrøms utfyllinger i elven ved byggingen av midlertidig bro. Dette gjorde at deler av områdene for næringssøk ble borte i perioder. Selve anleggsarbeidet virket ikke særlig forstyrrende på fossekallen, heller ikke høylytt aktivitet. Påvirkning i permanent fase med beslag av elvebunn med pilarer og utforming av bro vurderes i en behandling av søknad om tillatelse etter § 7. Fjerning av midlertidig bro er også viktig del av den samlede påvirkningen.

Det har vært en broforbindelse i denne traseen i lang tid, også før vernet kom. Departementet ser derfor ikke grunn til å vurdere permanent bro sin konsekvens på et mer overordnet, landskapsøkologisk nivå.

Bygging av ny permanent bro vil kreve søknad og tillatelse etter verneforskriften § 7 bokstav a. Det kan da settes vilkår om avbøtende tiltak i tråd med retningslinjene i naturmangfoldloven kap. II. Plassering av bro må utredes som en del av den kommende planprosessen og gjennom behandling av dispensasjonssøknad.

Det kan i fremtiden bli aktuelt å oppgradere E6 forbi Tretten. Ved planlegging av ny bro på Tretten må det tas høyde for dette. E6 må da utvides østover, og ikke med fylling ut i Lågen og verneområdet.

Nye Veier sendte i november 2021 ut varsel om oppstart og høring av planprogram for E6 Øyer-Frya i Øyer og Ringebu kommuner. I forbindelse med denne prosessen har Statsforvalteren vært tydelig på at ny E6 ikke kan utvides inn i verneområdet, og at arbeidet med ny E6 helst ikke skal berøre verneområdet i anleggsfasen. Å berøre Lågen ved Trettenstryka kan få konsekvenser for flomsituasjonen oppstrøms i vassdraget. Nye Veier har i det videre planarbeidet lagt til grunn at permanente inngrep innenfor vernegrensen skal unngås. Etter det departementet er kjent med pågår det ikke planlegging av delstrekningen i Øyer kommune, og strekningen vil trolig ikke være aktuell for utbygging på lang tid. Det er likevel foreslått en egen hjemmel i verneforskriften for å kunne tillate nødvendig midlertidig anleggsarbeid innenfor vernegrensen i forbindelse med vedlikehold og oppgradering av E6.

Omkring 400 m oppstrøms broen krysser tre 22 kV kraftlinjer Lågen i samme trase, og omkring 500 m nedstrøms broen krysser ytterligere en 22 kV linje. Alle fire eies av Vevig AS (tidligere Gudbrandsdal Energi Nett AS), og berører verneområdet med luftspenn. Vevig AS hadde en høyspentkabel under Tretten bru som ble kuttet etter brukollapsen, og det ligger nå kabler i den midlertidige broen. Kabler og eventuelt andre installasjoner kan bli aktuelt å føre frem i ny, permanent bro.

Det ligger også hydrologiske målestasjoner innenfor vernegrensen.

Det går en kommunal vann- og avløpsledning nedgravet i elvebunn mellom Tine-meieriet og bukten nedenfor renseanlegget. Det ligger vanninntak og utslipp av kjølevann til Tine-meieriet og Gudbrandsdalen steinindustri i Lågen innenfor verneområdet. Det går også en ledning for overvann fra det kommunale vann- og avløpsanlegget litt oppstrøms broen.

Bestemmelser som skal ivareta både luftspenn, ledninger og anlegg og installasjoner generelt er tatt inn i forslag til ny verneforskrift.

I den gamle verneforskriften er det hjemmel for vedlikehold av eksisterende grøfteavløp som drenerer tilgrensende jord- og skogbruksarealer. Bestemmelser om dette er videreført gjennom foreslåtte bestemmelser i § 4 og § 7.

Nordre del av verneområdet og Lågen går gjennom Tretten sentrum, og ved lav vannstand brukes elvebredden i noen grad av turgåere, særlig på vestsiden der terrenget er slakt. Trettenstryka er populært blant fiskere. Elven er lite egnet for båt i strykpartiene, men i utosen til Losna ved grensen i nord, og i elven oppstrøms og nedstrøms Hovdefossen ved grensen i sør brukes det både båt og kano. Nord for vernegrensa ligger en liten båthavn.

Gudbrandsdalslågen har lenge vært et regulert vassdrag med flere magasiner. Det første ble bygget i 1917 for flomreduksjon, og på midten av 1930-tallet ble det første magasinet for kraftproduksjon bygget. Som følge av reguleringen er vintervannføringen høyere og sommervannføringen noe lavere enn den ville vært ellers.

2.6. Effekter av forslaget

Vernet av Trettenstryka biotopvernområde bidrar til å sikre areal med viktige verne kvaliteter. Disse vil vektlegges også i vurderinger av tiltak utenfor verneområdet som kan få innvirkninger på verneverdiene, jf. naturmangfoldloven § 49. Området bidrar til langsiktig og effektiv bevaring av levested for truede arter og reduserer dermed den samlede belastningen på arter som har risiko for å dø ut.

Vern av Trettenstryka bidrar til å redusere de negative effektene av klimaendringene, gjennom å sikre et nettverk av viktige leveområder for naturmangfoldet i norske økosystem. Sammen med flere andre verneområder i Gudbrandsdalslågen og Mjøsa er det sikret en stor variasjon og rikt arts mangfold. Slike områder er robuste mot endringer i klimaet og bidrar til langsiktig bevaring av arts mangfoldet og opprettholdelse av de økosystemtjenester vassdraget og inntilliggende areal gir.

Det foreligger etter departementets vurdering tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet, påvirkningsfaktorer og effekten av vernet. Føre-varprinsippet har derfor mindre betydning.

Verneforskriften åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at verneverdiene forringes. For enkelte aktiviteter vil det derfor i tråd med prinsippene om samlet belastning fortsatt være restriksjoner, slik at naturverdiene har en økt beskyttelse. Dette er også i tråd med prinsippene om miljøforsvarlige teknikker og lokalisering, samt miljøforring betaler, der hvor det ut fra hensynet til verneverdiene er fastsatt bestemmelser om blant annet ferdsel og infrastrukturtiltak. Med dagen kunnskap om arter og naturtyper i områdene vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriften kan videreføres, med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på disse artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene tillater likevel ikke vesentlige inngrep i området. Et spesielt unntak fra dette i forslaget til forskrift er imidlertid oppføring av ny permanent bro.

Videreføring av vern i området med nye arter i verneformålet vil ha en positiv effekt for arter og naturtyper, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Der det legges til rette for inngrep eller aktivitet som berører vannforekomster skal det vurderes om vannforskriftens § 12 kommer til anvendelse. Ved etableringen av ny bro skal denne vurderingen gjøres tidligst mulig i planprosessen eller ved behandling etter sektorlovverk, f.eks. etter vannressursloven. Bestemmelsen kommer til anvendelse der en aktivitet eller tiltak medfører at miljømålene ikke nås eller at tilstanden til vannforekomsten forringes. Det regnes som en forringelse hvis vannforekomstens tilstand

med tanke på et eller flere kvalitetselementer, som f.eks. fisk, forventes å bli redusert til en lavere tilstandsklasse.

Endring av verneform med oppdatering av verneforskriften åpner for at Statsforvalteren kan vurdere søknad om tillatelse til oppføring av ny permanent bro på Tretten. For eksempel kan anleggsfasen med utfylling i vassdraget medføre fare for å påvirke kvaliteten på vannforekomsten. Endringen av verneforskriften vil i seg selv ikke åpne for slike tiltak, og hensynene må ivaretas i behandlingen av søknad om tillatelse til ny bro.

2.7. Andre interesser

Det er registrert et sand- og grusområde sør i verneområdet. Verken den gjeldende eller ny verneforskrift tillater uttak her.

3. Samfunnsnytte og konsekvenser av verneforslaget

I kap. 3.1 til. 3.6 gis en kort vurdering av hovedspørsmålene i utredningsinstruksen. I kap. 3.7 gis det en kort samfunnsøkonomisk vurdering av forslaget.

3.1. Hva er problemet og hva man vil oppnå

Det er behov en verneforskrift som åpner opp for bygging av ny, permanent bro gjennom området etter brokollapsen i 2022. Det er også hensiktsmessig å fastsette en verneforskrift som er oppdatert i tråd med ny vernekategori etter naturmangfoldloven og nyere forskriftsmaler.

3.2. Hvilke tiltak er relevante?

Nullalternativet innebærer at gjeldende forskrift om vern av Trettenstryka fuglefredningsområde videreføres og at det ikke vil være mulig å bygge ny bro på Tretten. Hel eller delvis oppheving av verneforskriften vil gi svekket ivaretagelse av viktige verneverdier. Hel eller delvis videreføring av gjeldende verneforskrift vil avvike fra naturmangfoldlovens bestemmelser om vernekategorier, og vurderes derfor som et lite egnet alternativ.

3.3. Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltakene

Forslag til forskrift om Trettenstryka biotopvernområde har hjemmel til å gi tillatelse til å bygge ny bro gjennom verneområdet. Dette vil være et betydelig inngrep som gir virkninger på økosystemet særlig i anleggsfasen, men også i driftsfasen. Departementet vektlegger at formålet med den nye hjemmelen er å gjenoppføre et tidligere inngrep. Det avgjørende er om verneforskriften og forvaltningen av verneområdet i tilstrekkelig grad ivaretar verneverdiene, slik at målet med vernet kan nås, jf. forslag til verneforskrift. Etter nml. § 34 skal det ved avgrensning av verneområdet videre legges vekt på å ivareta økologiske funksjoner av betydning for verneformålet og økosystemets tåleevne mot ytre påvirkninger. Departementet viser til vurderingen av dette i kap. 2 og mener i denne saken at det er mulig å ivareta verneverdiene jf. forslag til forskrift.

3.4. Positive og negative virkninger av forslaget

Brukerinteresser og viktige verneverdier i verneområdene og hvordan disse kan eller vil bli påvirket er omtalt i kapittel 2.

3.5. Hvilke tiltak anbefales og, og hvorfor

Departementet anbefaler fastsetting av ny forskrift om vern av Trettenstryka biotopvernområde. Forskriften vil oppdateres i tråd med ny forskriftsmal, ny hjemmel i naturmangfoldloven og vil fortsatt gi god ivaretaking av verneverdier. Forskriften vil også gi nødvendig rettslig grunnlag for å gi tillatelse til gjenoppføring av permanent bro på Tretten og vedlikehold av E6.

3.6. Forutsetninger for vellykket gjennomføring

En forutsetning for vellykket gjennomføring er at tiltakshaver og planmyndighet har god dialog med forvaltningsmyndigheten slik ny permanent bro kan realiseres samtidig som verneverdier og viktige økologiske funksjoner ivaretas både i anleggsperioden og på lang sikt. Planarbeid og behandling av søknad om tillatelse bør koordineres godt.

Det blir også en viktig oppgave for fremtidige forvaltningsmyndigheter å opprettholde en tett dialog med andre brukere av området for å oppnå en forvaltningspraksis som ivaretar verneverdier.

3.7. Samfunnsnytte og samfunnsøkonomiske konsekvenser

Området er i kommunens arealplan avsatt til *Bruk og vern av sjø og vassdrag* samt *Grøntområde*. Området er berørt av flere reguleringsplaner gjeldende Tine meieriet, Tretten sentrum, E6 og Tretten bru. Det er ikke foretatt nye kartlegginger av naturverdiene, da eksisterende data har god kvalitet. Bruksinteresser er klarlagt gjennom kunnskap fra tidligere og høring av verneforslaget.

Vernet begrenser mulighetene for bl.a. regulering av vassdrag, mineralutvinning, nedbygging og annen omdisponering fra natur til andre formål. Det ble både i den opprinnelige verneprosessen og den nå pågående revisjonen av verneform lagt vekt på å imøtekomme andre interesser gjennom forskriftsutforming. Forskriftsendringen medfører ingen vesentlige endringer for de nevnte interesser.

Departementet mener verneforslaget har små samfunnsøkonomiske konsekvenser sammenlignet med tidligere situasjon for verneområdet. Bakgrunnen for forslaget er å åpne for bygging av ny Tretten bru som erstatning for den broen som kollapset.

Samlet sett vurderer departementet at de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vernet vil være positive på sikt. Fortsatt vern av området sikrer natur som har en positiv samfunnsnytte. Vernet bidrar til oppfyllelse av nasjonale og internasjonale forpliktelser om å ivareta naturmangfoldet. Vernet sikrer også området for friluftsliv og bidrar til ivaretagelse av harr og storørret som er viktig for sportsfiskeinteressene.

Norsk landbruk og matproduksjon er basert på bruk av arter som planter, husdyr og skogstrær. Genmangfoldet, dvs. den genetiske variasjonen innen artene, er en forutsetning bl.a. for framtidig klimatilpasning og produksjon. Bevaringsverdige skogtrær og ville slektninger av kulturplanter bevares best i naturlige populasjoner i naturen, eksempelvis i egnede verneområder. Verneområdene kan følgelig ha verdi også i denne sammenheng.

4. Viktige endringer i verneprosessen

4.1. Avgrensing

Det foreslås en liten endring i avgrensing av verneområdet sammenlignet med gjeldende vernegrense. Dette omfatter en justering der deler av eksisterende vegfylling til E6 er tatt ut av verneområdet. Når reguleringsplan for E6 Tingberg – Tretten ble godkjent i 2005 (deretter endret i 2007) ble det samtidig godkjent at fyllingen til E6 ville berøre fuglefredningsområdet fra et punkt ca. 50 m nedstrøms broen og på en strekning på ca. 240 m videre nedstrøms. Fyllingen berører ca. 2 dekar av verneområdet. Det ble da også forutsatt at det ikke ville bli ytterligere permanente inngrep i verneområdet i forbindelse med fremtidig oppgradering av E6. Grensen blir nå endret slik at fra og med utløpet av en bekk ca. 100 m nedstrøms eksisterende bro og ca. 190 m nedstrøms går grensa i fyllingsfoten til E6. Det betyr at ca. 1 dekar tas ut fra det gjeldende verneområdet. Fyllingen på denne strekningen har ingen kantvegetasjon. Hele fylling fra E6 tas ikke ut fra verneområdet fordi fyllingen ellers er mer eller mindre bevokst med kantvegetasjon.

4.2. Verneforskriften

Forslaget innebærer at fuglefredningsområdet oppdateres til dagens tilsvarende verneform biotopvernområde etter nml. § 38. Det er tatt inn hjemmel for å kunne tillate oppbygging og vedlikehold av ny, permanent bro på Tretten og fjerning av den eksisterende midlertidige broen. Sammen med hjemler til motorferdsel omfattes også drift av ny permanent bro av denne bestemmelsen. Det foreslås egen hjemmel for å kunne tillate midlertidig anleggsarbeid innenfor vernegrensen i forbindelse med vedlikehold og oppgradering av E6. Verneforskriften er tilpasset gjeldende forskriftsmal. Den har en litt annen utforming enn den gjeldende forskriften og inneholder noen nye, generelle bestemmelser. Restriksjonsnivået vil i all hovedsak likevel være det samme som i fuglefredningsområdet.

Verneformålet lyder i dag:

"Formålet med fredningen er å bevare det rike fuglelivet og fuglenes livsmiljø i området, særlig av hensyn til overvintrende fossefall og annen vannfugl."

Miljødirektoratet foreslo at verneformålet i ny forskrift skulle lyde:

«Formålet med forskriften er å bevare et økologisk funksjonsområde av særskilt betydning som et viktig overvintrings- og oppholdsområde for spesielt fossefall, men også sangsvane, knoppsvane, kvinand, laksand, stokkand og strandsnipe, samt et viktig gyte- og oppvekstområde for spesielt storørretstammen i Mjøsa, men også harr. Videre er formålet å ta vare på et økologisk funksjonsområde av særskilt betydning som et viktig leveområde for svartgubbe, rosenkjuke, knerot, doggpil og firling.

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.»

Departementet foreslår at dette endres til:

«Formålet med forskriften er å bevare et økologisk funksjonsområde av særskilt betydning som

- d. viktig overvintrings- og oppholdsområde for fossefall, sangsvane, knoppsvane, kvinand, laksand, stokkand og strandsnipe*
- e. viktig gyte- og oppvekstområde for storørretstammen i Mjøsa og for harr*
- f. viktig leveområde for svartgubbe, rosenkjuke, knerot, doggpil og firling.*

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.»

Endringen er først og fremst redaksjonell for å synliggjøre de ulike artsgruppene. Videre ser departementet ingen grunn til å rangere artene i verneformålet, og har tatt ut formuleringer av typen «særlig» og «men også».

Etter høring er det gjort endring i verneforskriften som tydeliggjør hjemmelen for vedlikeholdet av en ny bro. Bestemmelse om bålbrekking er også justert. Det vil også være tillatt med landing og start av Forsvarets luftfartøy.

5. Oppheving av forskrift

Departementet foreslå å oppheve forskrift 12. oktober 1990 nr. 837 om fredning av Trettenstryka fuglefredningsområde, Øyer kommune, Oppland.

6. Forvaltningsmyndighet og budsjettmessige konsekvenser

Det er lagt til grunn at kommunene skal tilbys forvaltningsmyndighet for små verneområder som Trettenstryka biotopvernområde. Trettenstryka fuglefredningsområde forvaltes i dag av Statsforvalteren i Innlandet og kommunen har ikke i verneprosessen signalisert ønsker om å påta seg forvaltningsansvaret for området.

Etter ny bestemmelse i naturmangfoldloven § 62 skal kommunens myndighet etter verneforskriften ikke fastsettes ved delegering som om kommunene er en del av staten, men ved forskrift. Dette har bl.a. bakgrunn i at kommunen etter kommuneloven § 2-1 er eget rettssubjekt. Videre er det i kgl.res. 28. februar 2025 lagt til grunn at verneforskrifter i størst mulig grad skal inneholde bestemmelse om forvaltningsmyndighet i stedet for at dette fastsettes i særskilt delegeringsvedtak som er lite tilgjengelig for publikum. Departementet foreslår derfor at bestemmelse om riktig forvaltningsmyndighet inntas i verneforskriften § 11, og at Statsforvalteren i Innlandet fortsatt har denne myndigheten.

Dersom det senere er behov for å endre forvaltningsmyndighet, kan Miljødirektoratet endre bestemmelse om dette i verneforskriften, jf. naturmangfoldloven §§ 34 sjette ledd nr. 4 og 62 og vedtak 28. februar 2025 nr. 321 om delegering av myndighet etter naturmangfoldloven fra Klima- og miljødepartementet til Miljødirektoratet.

Trettenstryka er i dag vernet som fuglefredningsområde. Endring av verneform til biotopvernområde vil i liten grad gi budsjettmessige konsekvenser ut over at det må forventes en søknadsbehandling for oppføring og vedlikehold av ny bru, samt fjerning av eksisterende midlertidige bro.

7. Saksbehandling og høring

I tråd med oppdrag fra Klima- og miljødepartementet 28. april 2023 og fra Miljødirektoratet 11. mai 2023, sendte Statsforvalteren forslag til omgjøring av verneform og ny verneforskrift for Trettenstryka på høring 21. mai 2024. Høringsfrist ble satt til 10. august 2024.

Høringen av verneforslaget ble annonsert i den lokale avisen Gudbrandsdølen Dagingen (GD) og i Norsk Lysingsblad.

Høringsdokumentet ble også sendt direkte til følgende mottakere: Øyer kommune og Innlandet fylkeskommune, DNT Lillehammer, Vevig AS (inkl. Gudbrandsdal Energi Nett AS), Gudbrandsdal Steinindustri AS, Gudbrandsdal Sportsfiskeforening og Lågen fiskeelskere 2; Avinor AS, Bane NOR SF, Birdlife Norge, Birdlife avd. Oppland, Direktoratet for mineralforvaltning, Eidsiva Energi, Elvia AS, Forsvarsbygg, Forum for natur og friluftsliv – Innlandet, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådene Landsforbund, Innlandet bondelag, Innlandet idrettskrets, Innlandet orienteringskrets, Landbruksdirektoratet, Luftfartstilsynet, Natur og Ungdom, Naturvernforbundet i Innlandet, NHO Reiseliv Innlandet, Norges Bondelag, Norges Geologiske Undersøkelser, Norges handicapforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund Oppland, Norges Luftsportforbund, Norges Miljøvernforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Norsk Bergindustri, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Botanisk Forening, Norsk Friluftsliv, Norsk institutt for naturforskning, Norsk Landbruksrådgiving Innlandet, Oppland Bonde- og Småbrukarlag, Sabima, Skogselskapet i Oppland, Statens Kartverk, Statens vegvesen Region øst, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog, Stedsnavntjenesten for Østlandet og Agderfylkene, Vegdirektoratet og WWF Norge.

8. Merknader til verneforslaget

8.1. Hovedsynspunkter i høringen

Følgende har gitt høringsuttalelser:

Birdlife Norge avd. Oppland, Forsvarsbygg, Innlandet fylkeskommune, Konservativt Øyer, NVE, Statens vegvesen, Vevig og Øyer-Tretten Bondelag.

Birdlife Norge avd. Oppland støtter revisjonen av verneform da Trettenstryka har betydelige vernekvaliteter i tillegg til fuglelivet.

Forsvarsbygg ber om at muligheten for å ta inn en bestemmelse som tillater avgang og landing med Forsvarets luftfartøy vurderes opp mot øvrige interesser i området.

Innlandet fylkeskommune ser det som fordelaktig at fisk og vannmiljø inkluderes i verneformålet. Selv om Trettenstryka er viktig for flere andre av fylkeskommunens ansvarsarter, antas det at beskyttelse av storørret og harr vil gjøre at også disse artene

ivaretas. Verneforskriften må gjøre oppmerksom på at tiltak som kan påvirke vassdragsmiljøet kan være søknadspliktig både etter verneforskriften og forskrift om fysiske tiltak i vassdrag. Behovet for drift og vedlikehold av fremtidig bro ivaretas av § 4 punkt d.

Konservativt Øyer peker på alle inngrep og aktiviteter som foregår rundt Trettenstryka. Da både fossefall og fisk ser ut til å tåle dette fint ser partiet ingen grunn til at vernet skal bestå.

NVE viser til at Vevig AS har områdekonsesjon og drifter flere kryssende nettlinjor over elven. Standardbestemmelser må tas inn slik at drift, vedlikehold og oppgradering kan gjennomføres. Gudbrandsdal Energi Produksjon AS, som eier Mokså kraftverk i Moksåelven med utløp inn i verneområdet, bes om å uttale seg om eventuelle behov for motorferdsel, tilsyn, rydding i elveleie etc. Det er et sikringsanlegg mot flom og erosjon innenfor verneområdet ved Tine meieri. Det bes om å inkludere følgende bestemmelser som sikrer adgang til tilsyn og vedlikehold for å opprettholde sikringsanleggets funksjon:

§ 4: tilsyn og vedlikehold av eksisterende sikringsanlegg (flom-/erosjonssikring) i og inntil verneområde

§ 6: nødvendig motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av sikringsanlegg (flom-/erosjonssikring)

Vevig AS har nettanlegg innenfor verneområdet, og bekrefter at verneforskriften i tilstrekkelig grad ivaretar disse. De gjør videre oppmerksom på at de hadde høyspent infrastruktur i broen som kollapset. Dette er også til stede i den midlertidige broen. Det vil være behov for dette også i den nye broen.

Statens vegvesen har ingen vesentlige merknader til forslaget.

Øyer-Tretten Bondelag har uttalt seg om gjeldende plassering og bygging av ny permanent bru. Det viktigste er at broen bygges der den har vært fra før for å sikre nødvendig logistikk på begge sider av elven. Det forutsettes at midlertidig berørte areal under en byggeperiode istandsettes.

8.2. Statsforvalterens vurdering og tilråding

Statsforvalteren foreslår et unntak for start og landing for Forsvarets luftfartøy. Selv om det kan være konfliktfylt for verneverdiene her, er dette unntaket med som en egen bestemmelse i gjeldende mal for verneforskrifter som et resultat av en overordnet enighet mellom miljø- og forsvarsmyndighetene. Omfanget av slik aktivitet i dette området vurderes å være minimalt. Hvis det blir aktuelt vil med all sannsynlighet Losna rett nord for vernegrensen brukes heller enn Trettenstryka.

Statsforvalteren er enig med fylkeskommunen i at det er mange andre arter som bruker Trettenstryka som leveområde enn de som listes opp i verneformålet. Da vårt oppdrag har vært å oppdatere fuglefredningsområdet til dagens tilsvarende verneform, biotopvernområde, har vi måttet konkretisere det nåværende verneformålet som beskytter «det rike fuglelivet og fuglenes livsmiljø i området, særlig av hensyn til overvintrende fossefall og annen vannfugl» til spesielle fuglearter. Samtidig er de viktigste artene av fisk

og planter tatt inn i verneformålet. Verneformen biotopvern ivaretar artenes økologiske funksjonsområder, og restriksjonsnivået skal beskytte mot forstyrrelser av artene eller deres livsbetingelser. Ut fra dette vil alle arter som er av betydning for artene som listes opp i verneformålet, eller som bruker det samme økologiske funksjonsområdet som disse artene, også være beskyttet.

Verneforskriften gjelder side om side med annet lovverk, men det er ingen mulighet å vise til andre relevante lovverk direkte i verneforskriften som hjemles i naturmangfoldloven § 34, jf. § 38. Dette må ivaretas av både søkere og ikke minst forvaltningsmyndighetene for de ulike lovverkene. Ved vedtak etter verneforskriften er det vanlig å informere om at tiltak også krever tillatelse etter andre lovverk, og ofte nevnes det hvilke lovverk det gjelder.

Statsforvalteren har etter høring valgt å tydeliggjøre hjemmelen for vedlikehold av ny bro på Tretten gjennom å legge dette inn i den foreslåtte bestemmelsen § 7 bokstav a (som hjemler at det kan tillates en ny, permanent bru). Dette i stedet for å bruke den generelle vedlikeholdshjemmelen i § 4 bokstav d (der altså fylkeskommunen har tolket høringsforslaget riktig). Da § 4 bokstav d er knyttet til anlegg som eksisterte på vernetidspunktet kan en reise spørsmål ved denne selv om den nye broen vil være en gjenoppbygging av et tidligere eksisterende anlegg. Når det gjelder drift som snømåking etc. går dette inn under hjemmelen til motorisert ferdsel i § 6 bokstav d eller § 7 bokstav p, jf. § 7 bokstav a.

Når det gjelder merknadene fra Konservativt Øyer er vanskelig å si hvor mye dagens situasjon med menneskelige inngrep og aktivitet påvirker naturverdiene i området. Vernet beskytter mot mange mulige tiltak som utvilsomt kan påvirke naturverdiene. Områdets status som fuglefredningsområde har hatt betydning for håndtering av brukollapsen og andre tiltak opp gjennom årene, og vil også få betydning for plassering og bygging av ny bru. Gjennom både dispensasjonsbehandling etter verneforskriften, men også behandling etter plan- og bygningsloven og vannressursloven, vil hensynet til spesielt fossefall og storørret stå sterkere enn uten et vern. Dette fordi vernet er en nasjonal samfunnsinteresse.

Statsforvalteren foreslår bestemmelser som ivaretar innspill fra NVE og Vevig sine linjer. Gudbrandsdal Energi Produksjon AS har ikke gitt innspill. Selskapet har ikke fått tilsendt høringsdokumentene direkte (kun Gudbrandsdal Energi Nett AS), men har fått kopi av NVE sin høringsuttalelse datert 29. august 2024 og kopi av Statsforvalterens tilråding. Så langt Statsforvalteren kan se, har det ikke vært søkt om noen tiltak eller aktiviteter innenfor verneområdet tilknyttet dette kraftverket. Når det gjelder sikringsanlegget mot flom og erosjon ved Tinemeieriet dekkes vedlikehold (inkl. tilsyn) av § 4 d. Nødvendig graving i elven og motorferdsel knyttet til vedlikeholdet må omsøkes, jf. § 7 bokstav f og n. Så langt Statsforvalteren kan se har det ikke vært søkt om noen motorferdsel til dette anlegget til nå, og har ikke hørt om behov for motorferdsel ved akuttsituasjoner. Tine har ikke uttalt seg. Statsforvalteren tolker heller ikke NVE sin uttalelse slik at det er behov for å ta inn en bestemmelse om akuttsituasjoner, men heller vanlig vedlikehold.

Behovet for at det tilrettelegges for ny høyspent infrastruktur i ny bro er ivaretatt gjennom § 7 bokstav a (oppføring av ny bru) og § 4 bokstav g (oppgradering eller fornyelse av

eksisterende kraftlinjer for heving av spenningsnivå og økning av linjetverrsnitt når tiltaket ikke skader verneverdiene eller verneformålet nevneverdig) eller § 7 bokstav b (oppgradering og fornyelse av eksisterende kraftlinjer som ikke faller inn under § 4 bokstav g).

Slik planleggingen av ny bru har foregått så langt ser det ut til at denne vil legges i eller inntil eksisterende trase. Hvor ny bru skal ligge og hvordan den skal utformes vil imidlertid avgjøres i den kommende prosessen etter plan- og bygningsloven og søknad om tillatelse etter verneforskriften. Det er derfor viktig at Bondelaget sender sine synspunkt ved den kommende prosessen der Innlandet fylkeskommune er ansvarlig, og ikke bare til Statsforvalteren.

8.3. Miljødirektorats vurdering og tilråding

Miljødirektoratet slutter seg til Statsforvalterens forslag til endring av verneform og avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Statsforvalteren tilrår at vedlikehold av eksisterende anlegg er tillatt i tråd med forskriftens § 4, mens vedlikehold av ny bro kan tillates etter søknad (jf. § 7). Miljødirektoratet legger til grunn at anlegg som tillates etablert må kunne vedlikeholdes uten søknad. Som vedlikehold regnes tiltak som sikrer at anlegget har samme standard som ved vernetidspunkt, eller ved det tidspunkt nytt anlegg er etablert. Utvidelser av anlegget vil ikke regnes som vedlikehold. Vedlikehold som krever graving i elven, vil være søknadspliktig. Miljødirektoratet tilrår at forskriftens § 4 d endres fra *"vedlikehold av eksisterende anlegg og innretninger. Vedlikehold som innebærer graving i elven, er søknadspliktig etter § 7 f"* til *"vedlikehold av anlegg og innretninger. Vedlikehold som innebærer graving i elven, er søknadspliktig."* Dette innebærer at vedlikehold av ny bru og eventuelt andre nye anlegg går inn under § 4 og er dermed direkte tillatt. Bestemmelsen om vedlikehold av bru tas dermed ut av § 7.

Statsforvalteren har i § 7 foreslått at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi dispensasjon til utsetting av saltstein. Trettenstryka er på 930 dekar, av dette er kun 38 dekar landareal. Dette landarealet er knyttet til en liten øy i elven og en smal kantsone langs elven. Utsetting av saltstein vurderes ikke å være aktuelt innenfor verneområdet og Miljødirektoratet anbefaler at bestemmelsen tas ut av forskriften.

8.4. Klima- og miljødepartementets vurdering og tilråding

Departementet forutsetter at tiltakshaver, kommunen og forvaltningsmyndigheten bidrar til god samordning av planprosess og behandling av søknad om dispensasjon fra verneforskriften, jf. § 48 tredje ledd og formålet med denne bestemmelsen.

Departementet har foreslått mindre endringer i verneforskriften, først og fremst endringer av språklig og redaksjonell karakter. I § 1 har departementet foreslått å likestille artene, og at de nevnes i tre punktlistor basert på artsgrupper.

I spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) vil dette kunne dispenseres for etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever

I spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak for å forhindre skader på skog i verneområdet og omkringliggende skog som følge av skogbrann, insektangrep o.l. vil det kunne dispenseres for dette etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. Ved brannslukking skal det gis melding parallelt til ansvarlig oppsyn for verneområder.

Departementet slutter seg ellers til Miljødirektoratets vurdering og tilråding.

Klima- og miljødepartementet

t i l r å r:

Det fastsettes forskrift om Trettenstryka biotopvernområde. Forskriften fastsettes i samsvar med vedlegg til resolusjonen.